

Αποκαλυπτική μελέτη της αμερικανίδας πανεπιστημιακού Έμιλι Γουίλσον

Πτυχές του σωκρατικού στοχασμού

“Οι Ακαδημαϊκές ελευθερίες υπάρχουν σήμερα επειδή ο Σωκράτης επέλεξε κάποτε την ανυπακοή”.

MARTIN ΛΟΥΘΕΡ ΚΙΝΤΚ

Με το μόντο αυτό του πρωτοπόρου αφροαμερικανού, ξεκινά το βιβλίο της η Αμερικανίδα πανεπιστημιακός Έμιλι Γουίλσον με τίτλο: “Ο θάνατος του Σωκράτη” (Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2011, σ.σ. 360) σε μετάφραση Δημήτρη Φιλίππουπολίτη και Νεφέλης Χατζηλιάκου.

Πρόκειται για μια πολύπλευρη έρευνα, τεκμηριωμένη σε πλούσια βιβλιογραφία, που εξετάζει την ιδεολογική συνθήκη του θανάτου του πατέρα της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας φιλοσοφικής σκέψης, του Σωκράτη.

Ο Σωκράτης εμβληματική φυσιογνωμία της αρχαιότητας, παραμελώντας την οικογένειά του - ευτυχώς που τη συντηρούσε ο ευκατάστατος μαθητής του Πλάτων - δίδαξε το φιλοσοφικό στοχασμό αλλά και το ήθος που πρέπει να χαρακτηρίζει τον πολίτη. Χαρακτηρίστηκε πρόδρομος της θυσίας του Ιησού - αφαιρούμενου του μεταφυσικού χαρακτήρα - πιστός στις ιδέες του και στους νόμους του κράτους. Υπόδειγμα των κατοπινών, μέχρι σήμερα, καινοτόμων ιδεολόγων και αγωνιστών που έθεταν τη ζωή τους σε δεύτερη μοίρα, προκειμένου να παραμείνουν πιστοί στις ιδέες τους.

Η Έμιλι Γουίλσον επιχειρεί μια βαθιά διείσδυση στο πνεύμα της εποχής του Σωκράτη, στα “καινά δαιμόνια” που εισήγαγε και που ενοχλούσαν τη “Δημοκρατία” της εποχής και που τελικά τον οδήγησαν στην καταδίκη του εις θάνατον, με την “πόσιν του κωνείου”.

Η συγγραφέας με το βιβλίο της αυτό στοχεύει να εξηγήσει γιατί ο θάνατος του Σωκράτη υπήρξε τόσο σημαντικός για τόσους πολλούς και διαφορετικούς ανθρώπους και επί τόσους πολλούς αιώνες.

Η δίκη του Σωκράτη αποτελεί την πρώτη περίπτωση στην ιστορία όπου μια δημοκρατική κυβέρνηση καταδίκασε με σύννομες διαδικασίες κάποιον σε θάνατο για τα πιστεύω του. Από εκεί κι ύστερα η ιστορία βρήκε από τέτοιες περιπτώσεις.

Το παράδοξο είναι πως η Αθήνα, μία από τις αρχαιότερες δημοκρατίες του κόσμου ανάθρε-

ψε, διαμόρφωσε και εκπαιδευσε το στοχασμό του Σωκράτη, μόνο και μόνο για να τον καταδικάσει σε θάνατο ως διαφθορέα των νέων και ένοχο θρησκευτικής ανορθοδοξίας. Το κατεστημένο πάντα ενοχλούνταν από τις καινοτόμες και πρόσφορες στην πνευματική διεργασία ιδέες.

Ο Σωκράτης υπήρξε ο πρώτος που δίδαξε μια μεγάλη σειρά ηρώων που υπερασπίστηκαν σθεναρά τις θρησκευτικές ή επιστημονικές πεποιθήσεις τους. Η διδασκαλία του φθάνει σε μας μέσα από τα κείμενα του Πλάτωνα. Ο ίδιος όπως και ο Χριστός δεν άφησε ούτε μια σειρά γραπτού λόγου. Ο Σωκράτης -γράφει ο Πλάτωνας στον “Φαίδρο” - είχε θεωρητικές αντιρρήσεις ως προς τη γραπτή φιλοσοφία, καθώς η γραφή δεν είναι ποτέ τόσο φιλαλήθης όσο ο άμεσος προφορικός λόγος.

Βέβαια έχουν γραφτεί πολλά και αντιφάσκοντα μεταξύ τους για το Σωκράτη και τον αγαπημένο του μαθητή Πλάτωνα που θεωρήθηκε υπέρμαχος του ολοκληρωτισμού, εχθρός της ελευθερίας του λόγου και πρόδρομος του φασισμού. Πού βρίσκεται η επιστημονική αλήθεια; ας το διερευνήσουν οι ειδικοί φιλόσοφοι.

Ο θάνατος του Σωκράτη κατά την Έμιλι Γουίλσον, περιέχει μια σειρά από παράδοξα. Πρόκειται για ένα “κοσμικό” μαρτύριο στο όνομα τόσο του ορθολογισμού όσο και του σκεπτικισμού, της έμφασης στο άτομο αλλά και της υπακοής στην πολιτεία. Η πρωτόγονη αυτή άποψη για την εποχή, που δείχνει πως οφείλει

να πεθάνει ένας ήρωας, όχι από δόρυ ή βέλος εχθρού αλλά από πίστη στους νόμους του κράτους, σκανδάλισε την αθηναϊκή κοινωνία της “δημοκρατίας”.

Ο Σωκράτης θανατώθηκε στο βωμό της αλήθειας. Πέθανε όμως και εξαιτίας της πίστης του σε μια δική του θεότητα. Πέθανε για μια πίστη, ίσως και για μία δεισιδαιμονία. Ο θάνατος του Σωκράτη απέκτησε πολιτισμική σημασία τον 18ο αιώνα όταν έγινε σύμβολο του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και του ορθολογισμού που πρέσβευε.

Στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου η συγγραφέας περιγράφει τη φιλοσοφική διδασκαλία του Σωκράτη με σκοπό να καταδείξει το λόγο που οι σύγχρονοι του θεώρησαν τόσο επικίνδυνες τις πεποιθήσεις του και καταλήγει στο συμπέρασμα πως οι Αθηναίοι είχαν τους λόγους τους που ήθελαν να θανατώσουν αυτόν τον παράξενο και ριζοσπάστη στοχαστή.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύει τα κοινωνικά συμφραζόμενα της Δίκης και περιγράφει το κοινωνικό και ιστορικό περιβάλλον της εποχής. Στο τρίτο κεφάλαιο ανατρέχει και διερευνά την αξιοπιστία των πηγών που αναφέρονται στο θέμα.

Στα επόμενα τέσσερα κεφάλαια η Έμιλι Γουίλσον αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι νεότερες γενιές προσέλαβαν το θάνατο του Σωκράτη, με σκοπό να καταδείξει πως αυτό το κομβικό για τον πολιτισμό της ανθρωπότητας γεγονός συνδέθηκε κατά καιρούς με πολύ διαφορετικά μεταξύ τους ζητήματα. Ωριμη και αποκαλυπτική μελέτη που αναδεικνύει πολλές πτυχές του σωκρατικού στοχασμού.